

УМИСНЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ЖИТТЯ СПАДКОДАВЦЯ ЧИ БУДЬ-КОГО З МОЖЛИВИХ СПАДКОЄМЦІВ АБО ВЧИНЕННЯ ЗАМАХУ НА ЇХНЄ ЖИТТЯ ЯК ПІДСТАВА УСУНЕННЯ ВІД ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ

DELIBERATELY TAKING THE LIFE OF THE TESTATOR OR ANY OF THE POSSIBLE HEIRS OR COMMITTING AN ATTEMPT ON THEIR LIFE AS A BASIS FOR REMOVAL FROM THE RIGHT TO INHERIT

Кащук Д.А., аспірант кафедри цивільного права та процесу
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Стаття присвячена питанням дослідження доктринальних аспектів щодо умисного позбавлення життя spadkodavca чи будь-кого з можливих spadkoemciv або вчинення замаху на їхнє життя як підстави усунення від права на спадкування. Наголошено, що усунення від права спадкування у випадку умисного позбавлення життя spadkodavca чи будь-кого з можливих spadkoemciv або вчинення замаху на їхнє життя – це позбавлення права на спадщину негідних spadkoemciv, матеріально-правовою підставою якого є наявність складу злочину пов'язаного з умисним позбавленням життя spadkodavca чи будь-кого з можливих spadkoemciv або вчинення замаху на їхнє життя; процесуально-правовою підставою є наявність обвинувального вироку суду у кримінальному провадженні, який набув законної сили і яким особою було визнано винною у вчиненні злочину, передбаченого ст. 115 (Умисне вбивство). При цьому, для усунення від спадкування, мета та мотив вчиненого злочину значення не мають, навіть якщо вони важливі для кримінально-правової кваліфікації кримінального правопорушення. На доктринальному рівні вимагає свого вирішення проблема застосування підстави, визначеної ч. 1 ст. 1224 ЦК України у випадку вчинення винною особою злочину передбаченого ч. 2 ст. 121 КК України, який характеризується подвійною виною – умислом щодо завдання тяжких тілесних ушкоджень та необережністю щодо наслідку – смерті потерпілого, що і відмежовує такий склад кримінального правопорушення від складу, визначеного у ст. 115 КК України. Також у цивільно-правовій теорії необхідно остаточно вирішити питання того, чи охоплюється застосування підстави усунення від права на спадкування, визначеної ч. 1 ст. 1224 ЦК України, випадками вчинення винною особою злочинів, передбачених ст. 116 (Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання), ст. 118 (Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення) КК України (привілейовані склади кримінальних правопорушень – склади злочину з пом'якшуючими обставинами, що характеризується обставинами, які значною мірою знижують суспільну небезпечність і караність даного виду злочину), випадками вчинення вбивства або замаху неосудною особою або вчинення дій, спрямованих на задоволення прохання потерпілого на припинення його життя (евтаназія).

Ключові слова: право на спадкування, усунення від права на спадкування, негідний spadkoemec, умисне позбавлення життя, замах, тяжке тілесне ушкодження, смерть потерпілого, неосудність.

The paper is dedicated to issues on research of doctrinal aspects of the deliberately taking the life of the testator or any of the possible heirs or committing an attempt on their life as a basis for removal from the right to inherit. There is stressed, the removal from the right to inherit in the case of deliberately taking the life of the testator or any of the possible heirs or committing an attempt on their life is the removal from the right to inherit of undeserving heirs; the property and legal basis of this removal from the right is the presence of the composition of the crime related to the intentional deprivation of the life of the testator or any of the possible heirs or the commission of an attempt on their life; and procedural and legal grounds is the presence of a guilty verdict in a criminal proceeding, which has acquired legal force and by which a person was found guilty of committing the crime provided for in Article 115 (Intentional Murder). At the same time, purpose and motive of the committed crime don't matter for removal from the right to inherit, even they are important for criminal and legal qualification of the criminal offence. On the doctrinal level, the issue on the application of the grounds specified in Part 1 of Article 1224 of the Civil Code of Ukraine in the event of the guilty person committing a crime provided for in Part 2 of Article 121 of the Criminal Code of Ukraine, which is characterized by double guilt – intent to cause grievous bodily harm and carelessness regarding the consequence – death of the victim, needs to be resolved. The composition of the criminal offence, mentioned above makes difference with the composition, specified in Article 115 of the Criminal Code of Ukraine. However, in the civil-legal theory, it is necessary to resolve finally the issue of covering application of the grounds for removal from the right to inheritance specified in Part 1 of Article 1224 of the Civil Code of Ukraine in cases of the guilty person committing the crimes provided for in Article Art. 116 of the Criminal Code of Ukraine (Intentional murder committed in a state of strong mental excitement), 118 of the Criminal Code of Ukraine (Intentional murder when the limits of necessary defense are exceeded or in the case of exceeding the measures necessary for the detention of a person who has committed a criminal offense) of the Criminal Code of Ukraine (privileged components of criminal offenses – elements of a crime with mitigating circumstances, characterized by circumstances that significantly reduce the public danger and punishment of this type of crime), by cases of committing murder or attempted murder by an unconvicted person or committing actions aimed at satisfying the victim's request to end his life (euthanasia).

Key words: right to inherit, removal from the right to inherit, unworthy heir, deliberately taking the life, attempt, grievous bodily harm, death of the victim, lack of judgment.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інститут негідних spadkoemciv, як і багато інших інститутів spadkovogo права, походить із часів становлення римського права. Він отримав свій специфічний, унікальний розвиток у кожній окремій правовій системі сучасності. Нормативно-правові приписи, які регламентують підстави та порядок усунення від спадкування негідних spadkoemciv, спрямовані на захист прав spadkodavca та його сім'ї. Він дозволяє запобігти передачі майна spadkodavca особам, які вчинили проти нього злочини або які не піклуються про нього. Фактично, цей правовий інститут забезпечує справедливість spadkovих правовідносин.

Справедливість при переході spadщини – це важливий суспільний принцип, що не знаходить свого прямого відображення у змісті нормативно-правових актів, але відображений у змісті багатьох норм. Існує кілька різних підходів до забезпечення справедливості при переході spadщини. Один із підходів – використання spadкування за законом. Spadкування за законом встановлює певні правила, які визначають, хто має право успадкувати майно spadkodavca, і в якій пропорції та черговості. Інший підхід до забезпечення справедливості при переході spadщини – це використання заповіту. Через використання заповіту spadkodavecь може самостійно вирішити, хто має успадкувати його майно і в якій пропорції. Заповітом spadкода-

вещь також може встановити певні умови, які повинні бути виконані спадкоємцями після його смерті, що допомагає запобігти конфліктам між спадкоємцями після смерті спадкодавця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Окремі аспекти усунення від права на спадкування були предметом наукового аналізу у дослідженнях Абрамова М. В. [1], Буркацького Л. К. [2], Васильченка В. В. [3], Достдара Р. [4], Заїки Ю. О. [5], Кухарєва О. Є. [6], Оксанюк Н. М. [7], Печеного О. П. [8], Ромовської З. В. [9], Рябокони Є. О. [10], Сурми Н. П. [11], Тимченка Л. М. [12], Фурси С. Я., Фурси Є. І. [13], Шишки Р. Б. [14] та інших науковців.

Водночас, численні питання, пов'язані з науково-теоретичними засадами щодо умисного позбавлення життя спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців або вчинення замаху на їхнє життя як підстави усунення від права на спадкування, залишаються не висвітленими.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження доктринальних аспектів щодо умисного позбавлення життя спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців або вчинення замаху на їхнє життя як підстави усунення від права на спадкування.

Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Усунення від права спадкування – це позбавлення права на спадщину негідних спадкоємців, засноване на підставі закону та рішення суду. Інститут усунення від права на спадкування давно відомий вітчизняному цивільному законодавству. У науковій літературі правова природа можливості позбавлення спадкоємця права наслідувати розглядається з різних позицій. Так, Н. С. Кузнецова наголошує, що дослідження проблемних питань юридичної (зокрема, й цивільно-правової) відповідальності потребує врахування як її загальних рис, притаманних соціальній відповідальності на етапі становлення громадянського суспільства в Україні та активізації інтеграційних процесів, характерних для сучасного періоду, так і особливостей, обумовлених специфікою саме правового інструментарію, до якого вона належить [15, с. 189].

О. Є. Кухарєв зазначає, що цивільно-правова відповідальність у спадковому праві зумовлена особливостями відповідної підгалузі цивільного права. Це пов'язано, передусім, з існуванням спеціальних форм цивільно-правової відповідальності, відмінних від класичних форм відповідальності за порушення договірних та недоговірних зобов'язань [16]. Власне, аналіз Книги 6 ЦК України дозволяє виділити серед спеціальних форм цивільно-правової відповідальності в сфері спадкового права усунення від права на спадкування. Ця форма цивільно-правової відповідальності структурно закріплена у ст. 1224 ЦК України та характеризується умисною протиправною поведінкою спадкоємця та відказою держувача [17].

У наведеній нормі, що має суттєве морально-етичне значення, передбачаються негативні наслідки для порушників не лише правових (наприклад, умисне позбавлення життя спадкодавця), а й інших соціальних норм (ухилення від надання допомоги спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані).

Ряд авторів сходяться в тому, що «позбавлення права наслідування є мірою цивільно-правової відповідальності» і «виражається в позбавленні суб'єктивного права», а підставою для застосування відповідальності у вигляді позбавлення права успадковувати є невиконання сімейних обов'язків.

Відповідно до ч. 1 ст. 1224 ЦК України, не мають права на спадкування особи, які умисно позбавили життя спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців або вчинили замах на їхнє життя. У цьому випадку особи позбав-

ляються спадкування і за законом, і за заповітом [17]. Але з цього правила є винятки: якщо був вчинений замах на життя спадкодавця, але останній, знаючи про це, все одно склав заповіт на користь негідного спадкоємця, то ця особа буде мати право на спадщину [17].

Відповідно до Конституції України (ст. 27), кожна людина має невід'ємне право на життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань [18]. Право на життя – це принцип, визнаний багатьма міжнародними документами та національними законодавствами, що гарантує кожній людині право на життя і забороняє будь-яке незаконне позбавлення життя. Принцип права на життя передбачає, що кожна людина має право на захист від будь-якого незаконного насильства, у тому числі від вбивства, завдання тяжких тілесних ушкоджень або інших форм фізичного насильства. Держава має позитивно-правові зобов'язання забезпечувати безпеку та захист громадян, а також вживати заходи для запобігання злочинам проти життя.

Поняття злочинів проти життя та здоров'я особи можна визначити як суспільно небезпечні та протиправні діяння, що посягають на життя й здоров'я особи, а також спричиняють небезпеку заподіяння їм шкоди. Захист права на життя у кримінальному законодавстві України спрямований на запобігання злочинам проти життя людини, а також на покарання осіб, які вчинили такі злочини.

Зазначені норми, закріплені у ч. 1 ст. 1224 ЦК України, лише на перший погляд видаються очевидними та ефективними засобами регулювання суспільних відносин. Аналіз судових рішень винесених у даній категорії справ доводить необхідність удосконалення та уточнення правової конструкції щодо усунення від права на спадкування.

Потрібно звернути увагу на те, що кваліфікація злочину, за який було особу притягнуто до кримінальної відповідальності, має важливе значення для цивільно-правових відносин спадкування [12]. Так, якщо особа була засуджена саме за вбивство спадкодавця, то вона позбавляється права на спадкування, але якщо особа визнана винною у вчиненні такого злочину, як умисне тяжке тілесне ушкодження, внаслідок якого сталася смерть потерпілого, то такий спадкоємець все одно буде мати право на спадщину [19].

Водночас, на практиці ситуація виглядає зовсім іншим чином. Суди, здійснюючи правосуддя, у цій категорії справ вдаються до розширеного тлумачення категорії «... умисно позбавили життя спадкодавця...», включаючи не лише справи, пов'язані з кримінальними провадженнями за ст. 115 (Умисне вбивство), ст. 116 (Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання), ст. 118 (Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення) КК України, але й провадження, які були кваліфіковані за ч. 2 ст. 121 (Умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого) [20]. Під питанням також залишається тлумачення необхідності застосування ч. 1 ст. 1224 ЦК України у випадку вчинення засудженим злочинів, визначених у ст. 119 (Вбивство через необережність) та ст. 120 (Доведення до самогубства) [20].

Так, наприклад, подібні тлумачення мали місце у рішеннях: Калінінського районного суду м. Донецька у справі № 2-1537/11 від 26 липня 2011 р. [21], Калуського міськрайонного суду Івано-Франківської області у справі № 345/490/13–ц від 18 лютого 2013 р. [22], Фастівського міськрайонного суду Київської області у справі 381/685/15-ц від 25 березня 2015 р. [23].

Зокрема, у рішенні Калінінського районного суду м. Донецька у справі № 2-1537/11 від 26 липня 2011 р. було зазначено, що «...суд визнає відповідача таким, що не має права спадкування частини майна, що належало

спадкодавцеві, з тих підстав, що він позбавив життя спадкодавця. Відповідно до обставин справи, позивачка просила визнати відповідача таким, що не має права на частину спадщини. Вимоги обґрунтовані тим, що зазначена квартира належала матері сторін у рівних частках, проте, через те, що відповідач навмисно позбавив життя спадкодавця, вважає, що він не має права на спадок. Перевіривши матеріали справи, суд знаходить позов обґрунтованим і підлягаючим задоволенню за підстав, передбачених ст. 1224 ЦК України. За вимогами останніх, зокрема, не мають права на спадкування особи, які умисно позбавили життя спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців або вчинили замах на їхнє життя. Вироком місцевого суду від 05.10.04 р. відповідача засуджено за ст. 121 ч. 2 КК України (Умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого) до 10 років позбавлення волі. Ухвалою апеляційного суду Донецької області від 25.03.05 р. вирок місцевого суду змінено, пом'якшено покарання до 9 років позбавлення волі» [21].

Подібним чином норму, визначену ч. 1 ст. 1224 ЦК України, розтлумачено у рішенні Калуського міськрайонного суду Івано-Франківської області у справі № 345/490/13-ц від 18 лютого 2013 р. Суд наголосив, що «...дослідивши матеріали справи, приходять до висновку, що позовні вимоги про усунення від права спадкування відповідача підлягають до задоволення. У судовому засіданні встановлено, що відповідач, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, заподіяв спадкодавцеві умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілої, за що був засуджений до 7 років позбавлення волі, про що свідчить копія вироку Калуського міськрайонного суду від 23.01.2008 року № 1-45/2008. Відповідно до ч. 1 ст. 1224 ЦК України не мають права на спадкування особи, які умисно позбавили життя спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців, або вчинили замах на їхнє життя» [22]. Таке ж тлумачення ми знаходимо й у рішенні Фастівського міськрайонного суду Київської області у справі 381/685/15-ц від 25 березня 2015 року: «Як вбачається з вироку Фастівського міськрайонного суду Київської області від 15 вересня 2011 року, відповідача визнано винним у скоєнні злочину за ч. 2 ст. 121 КК України, а саме за нанесення тяжких тілесних ушкоджень як небезпечних для життя у момент заподіяння спадкодавцеві та внаслідок отриманих тілесних ушкоджень спадкодавець померла. Відповідно до ч. 4 ст. 61 ЦПК України, вирок у кримінальній справі, що набрав законної сили, обов'язковий для суду, що розглядає справу про цивільно-правові наслідки дій особи, стосовно якої ухвалено вирок із питань, чи мали місце ці дії та чи вчиненні вони цією особою. Отже, враховуючи те, що відповідач умисно позбавив життя спадкодавця, його вина в умисному злочині встановлена вказаним вироком Фастівського міськрайонного суду, який вступив в законну силу, суд приходять до висновку, що відповідача слід усунути від права на спадкування за заповітом» [23].

Аналізуючи ці рішення необхідно звернути увагу на те, що з самих рішень не вбачається чи набули законної сили вироки якими було засуджено винних осіб за вчинення злочину передбаченого ч. 2 ст. 121 КК України, тобто на якій стадії кримінального провадження вони перебували на момент оголошення рішення у справі про усунення від спадкування. З позицій застосування норм матеріального права, суди, задовольняючи позовні вимоги про усунення від права спадкування за ч. 1 ст. 1224 ЦК України, виходили з фактичної смерті спадкодавця не зважаючи, що положення ч. 2 ст. 121 КК України характеризуються подвійною виною – умислом щодо завдання тяжких тілесних ушкоджень та необережністю щодо наслідку – смерті потерпілого, що і відмежовує такий склад кримінального правопорушення від складу визначеного у ст. 115 КК України.

На увагу також заслуговує і характеристика суб'єкта складу кримінального правопорушення, зокрема, перебування його у стані неосудності в момент вчинення кримінального правопорушення. Очевидно, що так само, особа, яка вчинила вбивство у стані неосудності, не тільки звільняється від відповідальності, але і не позбавляється права на спадкування [12]. Водночас, на думку М. В. Абрамова, необхідно позбавляти права на спадщину і тих осіб, які вчинили вбивство спадкодавця, або інших спадкоємців у стані неосудності [1, с. 47].

Але з цією думкою важко погодитися, оскільки навіть КК України звільняє від відповідальності особу, яка під час вчинення злочину не могла усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними внаслідок психічної хвороби, тимчасового розладу або іншого хворобливого стану психіки. Таким чином, якщо не має складу злочину, то і немає самого злочину; відтак немає підстав позбавляти особу права на спадщину [12].

У цьому контексті показовим є рішення Ялтинського міського суду Автономної Республіки Крим у справі № 121/9917/13-ц від 1 грудня 2013 року. Постановляючи рішення у справі, суд зазначив: «Задовільнив позов про усунення від права на спадкування... Вислухав сторони, суд приходять до висновку, що позов підлягає задоволенню з наступних підстав. Як встановлено судом з ухвали Ялтинського міського суду від 17 липня 2013 року, яка набрала чинності, відповідач 27 березня 2013 року між 03:00 та 04:00 годиною, знаходячись на кухні квартири, в ході виниклого конфлікту зі своєю матір'ю, з невстановленим мотивом, взяв ніж, який знаходився на столі у кухні та, схопивши останню рукою за рот і голову, з метою позбавлення життя, діючи умисно перерізав їй декілька разів горло, чим завдав тілесні ушкодження у вигляді двох різаних ран на передній та бічній поверхнях шиї зліва та справа з пошкодженням гортані, трахеї, стравоходу, щитовидного та персневидного хрящів, множинних дрібних та великих судин шиї. Від отриманих ушкоджень його мати померла. Між діями відповідача та настанням смерті спадкодавця є прямий причинний зв'язок. Також судом було встановлено, що зібрані і перевірені у судовому засіданні докази підтверджують, що суспільно небезпечне діяння, передбачене ч. 1 ст. 115 КК України, а саме умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині (умисне убивство), вчинив відповідач. Але ж відповідно до ст. 19,93 КК України, він не підлягав кримінальній відповідальності та до нього були застосовані примусові заходи медичного характеру у вигляді госпіталізації до психіатричного закладу із суворим наглядом. Таким чином, суд вважає, що оскільки встановлено судом, що відповідач умисно убив свою матір, то він, як це передбачено законом, не має право на спадкування майна, яке залишилось після неї. Спадкоємці першої черги після померлої, її син позивач та її мати категорично заперечують проти прийняття спадщини відповідачем, який знаходиться у психіатричному закладі, оскільки він умисно позбавив її життя. Суд не може погодитись із письмовими запереченнями відповідача, які він прислав суду, про те, що він убив матір не умисно. Обставина умисного убивства з боку відповідача своєї матері була доведена вказаною ухвалою суду з приводом усіх належних доказів. Крім того, ч. 1 ст. 1224 ЦК України не передбачає обов'язкового засудження особи за умисне позбавлення життя спадкодавця, а передбачає тільки встановлення таких дій, що і було зроблено судом». Зазначене рішення є цікавим з погляду того, що суд не лише застосував положення ч. 1 ст. 1224 ЦК України щодо особи, яка була визнана неосудною (тобто, не була суб'єктом кримінального правопорушення), але й дав власне тлумачення змісту застосованої статті з посиланням на «...не передбачає обов'язкового засудження особи за умисне позбавлення життя спадкодавця, а передбачає тільки встановлення таких дій, що і було зроблено судом» [24].

У цьому контексті можна згадати, що науковець Ю. О. Заїка висловлює думку, про необхідність позбавляти спадщини не лише тих спадкоємців, що вчинили вбивство, але і тих, які умисно вчинили й інші злочини проти життя, здоров'я, волі й гідності спадкодавця [19, с. 188]. Зазначеним доктринальним тлумаченням можна скористатись при вирішенні подібної ситуації на практиці.

Підкреслимо, що для позбавлення спадщини у цьому випадку необхідно, щоб вказаний злочин і вина негідного спадкоємця були підтверджені вироком суду, який набув законної сили. Іноді у практиці зустрічаються випадки, коли, виносячи рішення щодо усунення від права на спадкування суд, взагалі не робить посилання на вирок у кримінальному провадженні, в якому встановлено факти вчинення відповідачем у справі злочину.

З ч. 1 ст. 1224 ЦК України не випливає, що вчинення вбивства або замаху на вбивство повинно бути саме з метою заволодіння майном (спадщиною), а тому вчинення вбивства з хуліганських мотивів чи з метою помсти, теж позбавляє особу права на спадкування. Але виникає питання стосовно вини особи у вчиненому злочині – чи буде особа позбавлена права на спадщину, якщо вчинила вбивство з необережності? На думку Ю. О. Заїки, вчинення злочину з необережності, наприклад, при порушенні правил дорожнього руху, виконанні будівельних робіт, техніки безпеки тощо, що спричинило загибель спадкодавця чи спадкоємців, не позбавляє притягнутого до кримінальної відповідальності за вчинення злочину права отримати спадщину [19, с. 184].

Також наголосимо, що кримінальна відповідальність за вбивство наступає не лише тоді, коли потерпілий позбавляється життя проти його волі, але і коли це сталося і з його згоди, що взагалі не знаходить свого відображення у змісті ст. 1224 ЦК України.

Висновки та пропозиції дослідження. Підсумовуючи наголосимо, що усунення від права спадкування у випадку умисного позбавлення життя спадкодавця чи будь-кого

з можливих спадкоємців або вчинення замаху на їхнє життя – це позбавлення права на спадщину негідних спадкоємців, матеріально-правовою підставою якого є наявність складу злочину, пов'язаного з умисним позбавленням життя спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців або вчинення замаху на їхнє життя; процесуально-правовою підставою є наявність обвинувального вироку суду у кримінальному провадженні, який набув законної сили і яким особою було визнано винною у вчиненні злочину, передбаченого ст. 115 (Умисне вбивство). При цьому, для усунення від спадкування мета та мотив вчиненого злочину значення не мають, навіть якщо вони важливі для кримінально-правової кваліфікації кримінального правопорушення. На доктринальному рівні вимагає свого вирішення проблема застосування підстави, визначеної ч. 1 ст. 1224 ЦК України у випадку вчинення винною особою злочину, передбаченого ч. 2 ст. 121 КК України, який характеризується подвійною виною – умислом щодо завдання тяжких тілесних ушкоджень та необережністю щодо наслідку – смерті потерпілого, що і відмежовує такий склад кримінального правопорушення від складу, визначеного у ст. 115 КК України. Також у цивільно-правовій теорії необхідно остаточно вирішити питання того, чи охоплюється застосування підстави усунення від права на спадкування визначеної ч. 1 ст. 1224 ЦК України випадками вчинення винною особою злочинів, передбачених ст. 116 (Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання), ст. 118 (Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення) КК України (привілейовані склади кримінальних правопорушень – склади злочину з пом'якшувачими обставинами, що характеризується обставинами, які значною мірою знижують суспільну небезпечність і караність даного виду злочину), випадками вчинення вбивства або замаху неосудною особою або вчинення дій, спрямованих на задоволення прохання потерпілого на припинення його життя (евтаназія).

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов М. В. Заподіяння смерті як підстава для усунення права на спадкування. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 2 (8). С. 46–50.
2. Буркацький Л. К. Спадкове право України: теорія, коментарі, практика, зразки заяв : навч. посіб. Київ : Ін Юре, 2008. 384 с.
3. Васильченко В. В. Коментар та постатейні матеріали до законодавства України про спадкування. Х. : Одисей, 2007. 480 с.
4. Достдар Р. Принципи спадкового права України. *Підприємство, господарство і право*. 2008. № 12. С. 6–8.
5. Спадкове право : [навчальний посібник] / Ю. О. Заїка, Є. О. Рябоконт. – К. : Юрінком Інтер, 2009. 352 с.
6. Кухарев О. Є. Спадкове право : навч. посіб. Київ : Алерта, 2013. 328 с.
7. Оксанюк Н. М. Класифікація принципів спадкового права. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 151–155.
8. Печений О. П. Спадкове право. Харків : Фактор, 2012. 368 с.
9. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право : підручник. Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2009. 264 с.
10. Рябоконт Є. О. Усунення від права на спадкування. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2005. № 67. С. 71–74.
11. Сурма Н. П. Спадкове право України: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2005. 304 с.
12. Тимченко Л. М. Проблемні питання усунення від права на спадкування. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків, 2017. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/01_12_2017/pdf/38.pdf (дата звернення 25.06.2023 р.).
13. Фурса С. Я. Спадкове право. Теорія і практика / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса. Київ : Атіка, 2002. 496 с.
14. Шишка Р. Б., Сопілко І. М., Козирева В. П. Спадкове право в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. Р. Б. Шишки. Київ : Ліра-К, 2015. 216 с.
15. Кузнєцова Н. С. Інститут цивільно-правової відповідальності у вітчизняній та зарубіжній цивілістичній доктрині. *Право України*. 2019. № 1. С. 186–203.
16. Кухарев О. Є. Форми цивільно-правової відповідальності у сфері спадкового права. *Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матевєєвські цивілістичні читання*. Матеріали між. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, В. В. Цюра та ін.; відп. ред. Р. А. Майданик, К., 2019. С. 115–119.
17. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16 січня 2003 року *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (дата звернення 25.06.2023 р.).
18. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 25.06.2023 р.).
19. Заїка Ю. О. Спадкове право України : навч. посіб. Київ : Істина, 2006. 216 с.
20. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. (дата звернення 25.06.2023 р.).
21. Рішення Калінінського районного суду м. Донецька у справі №2-1537/11 від 26 липня 2011 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/17426026>. (дата звернення 25.06.2023 р.).
22. Рішення Калуський міськрайонний суд Івано-Франківської області у справі № 345/490/13–ц від 18.02.2013 р. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/29669961>. (дата звернення 25.06.2023 р.).
23. Рішення Фастівського міськрайонного суду Київської області у справі 381/685/15-ц від 25 березня 2015 року <https://reyestr.court.gov.ua/Review/43273675>. (дата звернення 25.06.2023 р.).
24. Рішення Ялтинського міського суду Автономної Республіки Крим у справі № 121/9917/13-ц від 1 грудня 2013 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/36067921>. (дата звернення 25.06.2023 р.).